

BORSI-KÁLMÁN BÉLA Busquets és Forlan

Az európai és dél-amerikai férfitársadalom zöme (sőt, gyaníthatóan mindinkább az afrikai is) két dologban hiszi abszolút tévedhetetlennek magát: azt vélelmezi, hogy „ért” a nőkhöz (hiszen mindegyiküket anya szülte, s elsőprő többségük a „szébbik nemhez” vonzódik), és szakértőnek gondolja magát a földkerekség valóban legizgalmasabb csapatjátékában, amelynek futball a neve.

Második tételünk persze *evidencia*, különben a négyévente rendezett világbajnokság mérkőzéseit nem bámulná kiguvadt szemmel több milliárd férfi – s egyre több nő is...

Nem kell viszont kifinomult focitudornak lenni ahhoz, hogy megállapítsuk: a 2010. június 11. és július 11. között – s első ízben a „fekete kontinensen” – rendezett XIX. Labdarúgó VB egyike volt a sportág másfél évszázados története legpocsecsébb tornájának.

Ám, noha mindegyik világbajnokság bővelkedik a meglepetésekben, s szinte sohasem az a csapat nyer, amelyet a szurkolók és a szakértők a legjobbnak tartanak, emlékezetem szerint még sohasem fordult elő, hogy ennyi világsztár mondjon sorozatban csődöt, mint ezen a nyáron: a gigerlis portugál Cristiano Ronaldo, a páncélszekrény méretű, dokkmunkás külsejű angol Wayne Rooney, a szintén brit karizmatikus Steven Gerrard meg az elegáns Frank Lampard (bár ez utóbbitól elvettek egy látványos – és fontos – gólt a többnyire ugyancsak gyatrán teljesítő játékezők) alig rúgott labdába, s ha mégis, abban semmi köszönet nem volt. De még az afrikai „fekete gyöngyszemek” (az elefántcsontparti Drogba és Kalou, valamint a kameruni Eto) sem csillogtak ezúttal, nekik is, ahogy a hajdani „népsportos” szlengben írták, csupán „felvillanásaik” voltak. És ha igazán őszinték akarunk lenni, nem hallgathatjuk el: az utóbbi évek két világszinten is letehetségesebb játékos: a brazil Kaká és az argentin Messi is igen messze volt legjobb formájától, mondhatni árnyéka volt korábbi önmagának... (Igaz, ehhez gyaníthatóan az is hozzájárult, hogy mindkét ’nagy csapat’ játékmódjára erősen rányomta bélyegét szövetségi kapitányai – Dunga és az ’isten’ Maradona – stílusa, személyisége. Az előbbi túl szürke és defenzív volt a világ talán legtechnikásabb s legötletesebb csapatának – elméleti – lehetőségeihez képest, míg a másik sajnos azt ’bizonyította’, hogy amilyen fantasztikus volt futballistaként, éppoly gyöngé, már-már százalmas trénerként, stratégaként!)

Nem a világbajnokság értékelése a célom, csupán egy többrétű, nagyon pozitív – s rendkívül biztató! – fejleményre, s ezzel párhuzamosan egy másik (valószínű-

leg csupán kevesek által észlelt), szerfelett *negatív jelenségre* szeretném felhívni a figyelmet.

A némi optimizmusra okot adó tény, amely a „vált-szemű” futballguruknak és az alkalmi szurkolóknak egyaránt feltűnt, hármasszoros:

1. a világbajnokság vitathatatlanul legjobb játékos: egy harmincegy éves, arisztokratikus arcélű, dél-amerikai technikájú, de európai mentalitású csatár lett, az uruguayi Diego Forlan;

2. a leglátványosabb – ötletességre és kreativitásra alapozó – futballt két európai csapat mutatta fel: a fiatal – összetételében majdnem felerészben lengyel, török, ghánai, tunéziai származású spílereket integráló – német *Nationalelf*, mondhatni általános és nagyon kellemes meglepetésre; és a két évvel korábbi Európa-bajnok, s most végső győztes spanyol együttes – amelytől mindenki várta, sőt *elvárta* ezt!

Elvárta, s részben – de csak nagyon *kis részben!* – meg is kapta: a világbajnoki tróféával együtt! Ám a szellemes futball híveiben – bármennyire örültek is, hogy nem a holland „iparosok” nyerték a csapnivaló színvonalú döntőt – maradt valami kielégületlenség, nyomasztó hiányérzet! Ne kerteljünk: a *spanyol armada*, jóllehet a világ tetejére került, s végeredményben megérdemelten győzött, összehasonlíthatatlanul ötletlenebbül, egysíkban, már-már *sablonosan* játszott, mint két évvel ezelőtt!

Próbáljuk meg közösen megfejteni, hogy *miért*:

1. ez a csapat három (de inkább négy) poszton volt gyöngébb amannál. Egyik legnagyobb csillaga, a hosszú térdésrüléséből alig felgyógyult Fernando Torres végig formán kívül volt, úgyszólván alig akadt értékelhető megmozdulása. Ennél fogva éktársa, a különben kiválóan futballozó David Villa hamarabb felőrlődött egyedül, nem beszélve arról, hogy *így* számos taktikai variáció *elvé* kiesett...

2. a spanyolok legfélelmetesebb fegyvere, a rövidpasszos, sokmozgásos, „labdaeldugós”, szellemes adogatásra alapozott *kreatív* csapatmunka már amiatt is akadozott, mert az együttesben különféle okok miatt „csupán” két játékmester (fazonszabász) maradt: a barcelonai Xavi Hernandez és Andrës Iniesta, holott két évvel ennek előtte még jobbára *négyen* voltak, David Silvával és Cesc Fabregas-szal kiegészülve. S valljuk ismét meg: a katalán tandem tagjai, bár most is „hozták magukat”, Dél-Afrikában jóval halványabbak voltak, mint az osztrák–svájci Európa-bajnokság évadján...

Tehát arra a kérdésre *kell* választ találnunk, hová tűnt Silva és (többnyire) Fabregas – s velük együtt a hispan csapat *kivételes kreativitása*? Ennek megértéséhez ki kell merevítanem egy jelenetet!

Immár sporttörténeti tény, hogy a spanyol válogatott a svájciak elleni nyitómérkőzést 1:0-ra elveszítette. De hogyan?

Úgy, ahogy futballnyelven mondják: majd „felbillent a pálya” – akkora fölényben futballoztak, a derék svájciak alig mentek át a felpályán – s mégis akár két góllal is nyerhettek volna... Sokan tudják, s magam is vallom: a futball (társas)lélektan is, ha az első helyzetek kimaradnak, elég ha csupán egyetlen kulcsjátékos bizonytalanodik el, máris „baj” lehet, mert a kishitűség ragadós, legközelebb a másik is hibázik, ami már láncreakciót indíthat el... A végén pedig az ellenfél szinte törvényszerűen „talál” egy gólt, valakiről rossz felé (helyre) pattan a labda – s a meccs „elmegy”...

S most forgassuk vissza a képzeletbeli videót (s persze a könyörtelenül múlt időt, hiszen ez is már „történelem!”): a második félidő elején, 0:0-ás állásnál, sok-sok kihagyott „ziccer” után egy jobb szélről belőtt/beadott labda az egyik svájci védőről a 16-os jobb oldalán őrizetlenül maradt David *Silva* elé perdült. Ahogy a focisták mondják: épp „kapásra” jött, ráadásul a „jobbik” (azaz a bal) lábára. *Silva* annak rendje és módja szerint „lendített” is, s valószínűleg szétrúgja a hálót, ha ... ha nem bukkan fel a döntő pillanatban mellette csapattársa – *Busquets* –, aki nagy igyekezetében oly közel jött hozzá, annyira *leszűkítette a teret*, hogy *Silva* technikailag nem tudta végigvinni a mozdulatsort, önhibáján kívül képtelen volt „leszorítani” a labdát – „ordító” helyzetben fölé bombázott... S az ellentámadásból a svájciak borzasztóan szerencsés, amolyan „mázlis” gólt rúgtak. *Silvát* kisvártatva lecserélték, a világbajnokság végéig talán ha tíz percet kapott az újabb „bizonyításra”, vagyis kimaradt a csapatból...

Ami engem illet, a fenti pár pillanatba sűrített jelenetsort *szimbolikusnak* tekintem. Aki bármilyen szinten is futballozott már, tudja, hogy a *csapaton* – akármelyik csapaton! – belül késhegyre menő versengés folyik, még a legjobb barátok között is. Hát még ha a *rivalisok* alkatiilag, mentálisan s beidegződéseikben olyannyira *különböznek* egymástól, mint *Silva* és *Busquets*! A tét pedig nem egy vasárnapi haveri körben való „villantás”, hanem a világ egyik legjobb együttesében – a „kezdőcsapaton”! – kivívott/megőrzendő *hely!*

Nincs terem itt bővebben kifejteni, ezért csak néhány tömondattal mondhatom el véleményemet: *Silva* szerintem nagyságrendekkel képzetesebb, ötletesebb, technikásabb, szellemesebb, vagyis *kreatívabb* futballista, mint az amúgy megbízható, jó labdaszerző s emberfogó *Sergio Busquets*, aki még életében nem rúgta el két alkalomnál többször húsz méternél messzebbre a labdát. Mindig a legkézenfekvőbb megoldást választotta: megszerezte (félreértés ne essék: ez sem kis dolog!), majd lepasszolta azt a legközelebb álló játékostársnak, rontsa el más, de ő sohasem... Vagyis, leegyszerűsítve: kettejük nagyon

diszkrétan lezajló (bár életre-halálra menő) párviadalában a *középszer* diadalmaskodott a *tehetség* felett.

Az előbb arról elmélkedtem, miként lehetséges, hogy a 2010-es VB-győztes csapat három-négy poszton gyöngébb a 2008-as Európa-bajnoknál. Ennyi „előkészítés” után most már kerek-perec leírhatom: végső soron *egyetlen* ember: *Busquets* – vagyis az *aura mediocritas* (arany középszer) győzelme – következtében.

Vegyük ismét lajstromba:

1. bántóan hiányzott a spanyol együttesből a honosított brazil *Marco Senna*, aki két évvel korábban az EB egyik kimagaslóan legjobb futballistája volt, s harmincegy évesen (lásd *Forlan!*) talán hasznára lehetett volna még csapatának. Mit gondolnak, ki szorította ki az utazó keretből? Eltalálták: *Busquets*!

2. Mint fentebb írtam, ugyancsak a Barcelona emberfogója miatt tért át a spanyol válogatott a két labdaszerzős játékmódra (korábban csak a baszk *Xavi Alonso* volt „vízhordó”), emiatt *Silva* korábban *stabil helye* rögvést megkérdőjeleződött, s *Fabregas*nak is csupán tehetségéhez méltatlan *epizód szerep* jutott. Vagyis *egyetlen*, az érdekérvényesítésben minden jel szerint verhetetlen (noha *objektíve* futballistának csupán közepes képességű) játékos (*ember*) *térfoglalása* miatt (következtében) *három* nála kvalitásosabb másik esett ki a versenyből: *Senna*, *Silva* és (részben) *Fabregas*... Mindez pedig, mint már volt róla szó, összességében a szellemesség, a kreativitás, az alkotóképesség kárára ment: a spanyol csapat észrevétlenül (?) eltolódott a *középszer* irányába. Igen, vethetik szememre mindazok, akik nem értenek egyet fejtegetéseimmel: de így is *nyert!* Persze, de milyen áron, milyen (latensen továbbra is meglévő) értékek rovására (s emberi sorsok feláldozásával)? – felelem erre én. Vagyis megítélésem szerint ezért *is* volt olyan pocsek az idei világbajnokság.

Szerencse, hogy *Diego Forlan*, a megtettesült *anti-Busquets* megdicsőülését immár senki sem vonhatja kétségbe, s nem is veheti el tőle, még talán a megrögzött „busquetsek” sem...

S ez az, ami, végül is, biztató. Biztató, talán még az évtizedek óta a bányabéka feneke alatt ücsörgő *magyar labdarúgás* szemszögéből is. De csak akkor, ha a honi futballban (és a magyar társadalomban) helyreáll végre a *dolgok természetes rendje*; nem feltétlenül szervezeti és intézményes értelemben, mert az egy kis odafigyeléssel, egy kis következetes szigorral, néhány gondosan kiporcizott pénzügyi injekcióval viszonylag könnyen és hamar megoldható. Jóval nehezebb lesz kigyomlálni, de legalább háttérbe szorítani a (magyar) „busquetsek” *hálózatát* (networkjét), amely a futballt (s napjaink „rendszerávtós” magyar társadalmát) keresztül-kasul átszövi, s minden szinten, mond-

hatni, minden szegmensében és sejtjében *domináns* (uralkodó) helyzetbe került. Lassan, fokozatosan, észrevétlenül.

Ez a hihetetlenül pusztító, alattomosan romboló folyamat a *futballban* voltaképpen már az 1954. július 4-i berni döntőben (esetleg már a májusi britek elleni 7:1-et közvetlenül megelőző méltatlan és igazságtalan pénzosztás¹) elkezdődött, *társadalomtörténetileg* pedig – erőteljes dualizmus kori, majd a két világháború közötti előzményekkel – az 1956 utáni megtorlásokat követő Kádár-kori konszolidáció idején, úgy 1962/63 körül hatalmasodott el. S *lényege* – újfent minden szinten – a XX. századi nemzet- és társadalomépítő kudarcainkból eredeztethető „össz-nemzeti” meghasonlással, általános elbizonytalanodással, értékviszálygal- és vesztéssel párhuzamosan – a magyar virtus, a kreativitásra, technikai-taktikai tudásra, szellemességre, váratlan megoldásokra épülő *magyar (dunai) iskola* fokozatos megsemmisítése volt. Talán mondanunk sem kell: a nemzeti jelleg, a magyar nemzeti öntudat, önkép, önazonosság a közsférában s az oktatásban történő fokozatos szétzúzásával, legalábbis alig jövátelhető módszeres irtásával együtt, csaknem egyidejűleg. Jóllehet Albertben, Göröcsben, s főként az idén április 9-én (pénteken) 65 évesen (stílszerűen: egy zuglói futballpályán) elhunyt Varga Zoltánban még mindez fölösen is megvolt. De nem hiányzott Tichyből, Mészölyből, Farkasból, Benéből és a többiekből sem... Mégsem érvényesülhetett igazán, egyfelől történelmileg, társadalomtörténetileg szervesen kódolt kiegyensúlyozatlanságunk, másfelől a Kádár-kor mindent egyneműsítő, az öröklött struktúrákat szétverni, nemzeti sajátosságainkat lejáratni igyekvő lélekromboló, polipszerű rendszere miatt és következtében.

S itt kell ismételtlen figyelmeztetnem a nosztalgiára (s a történelmi összefüggések összemosására és félremagyarázására) szerfölkött fogékony magyar futballszakírókat (esetleg futballal „fertőzött” történészeket), hogy az utolsó számottevő és (papíron) esélyesnek vélelmezhető 1986-os „mexikói” csapat jobbjára csupán a nevében volt „magyar”. Stílusában, játékfelfogásában, mentalitásában – végső soron a a Kutas István által intézményesített közröhejbe fűló „mezeifutásos”, Cooper-tesztes *erőfutball* nyomdokain – inkább *holland import* volt, s nem a Puskás-féle *aranycsapat* által csaknem tökélyre fejlesztett dunai iskola egyenes ági (direkt) folytatója...

1 Ma már tudható, hogy nem sokkal a legendás londoni 6:3-as mérkőzés budapesti visszavágója előtt a kor viszonyaihoz képest igen nagy összegeket osztottak szét az aranycsapat játékosai között: Puskás és Bozsik az átlagnál négyszer többet (200 000 forintot), míg a három ex-ferencvárosi (Budai, Kocsis és Czibor) aránytalanul kevesebbet (mindössze 10 000-et) kapott. A dolog persze kipattant... Sokan tartják úgy, hogy ez az eset bontotta meg a csapategységet és mérgezte meg az addig kifogástalan bajtársi szellemet! Vö. *10-10 Czibor és Kocsis ért fel 1 Puskással? 19 sztori a XIX. világbajnokság előtt*, VI. rész Mártha Bence – toftem@hotmail.com

Megítélésem szerint ezért is vallott oly látványos, már-már tragikomikus kudarcot a szovjetek elleni emlékezetes nyitómeccsen (0:6!). Merthogy abban az egyébként szakmailag jól „összerakott”, gondosan kiválasztott együttesben is jóval több volt a „busquets”, mint a „forlan”, noha Détári, Dajka és a Nyilasi szerepét nála egy kicsit sablonosabban (ám technikailag tökéletesen) átvevő Bognár zsigereiben még érintetlen volt a valódi (klasszikus) magyar futballtudás, s magas szinten meg is valósíthatták volna, ha hagyják őket... Ám a fegyelmezett, szigorúan „emberfogásos” Mezei-séma eleve kevés lehetőséget adott a magyaros kreativitásra, a felkészülés pedig – már amennyi az elmúlt huszonhat év során kiszivárgott a magaslati edzőtáborozással kombinált hőségtesztekből meg a tésttaneműs étrendből – finoman szólva is *katasztrófális* volt...

Száz szónak is egy a vége: vissza kell(ene) térni a Bozsikék által világszínvonalon művelt magyar futballhagyományhoz! Társadalom- és politikátörténetileg pedig – megannyi felemásra sikeredett XX. századi *kísérletezgetés* (Horthy-rendszer, Rákosi és Kádár-féle „szocialista építés”, valamint „rendszerváltozás/változtatás”) után (s a sorozatos kudarcok tanulságait végre megszívvelve) – ugyancsak vissza kellene kanyarodni a francia mintákon nyugvó *európai polgárosodás* (polgári átalakulás) *magyar (hungarus) változatához*. Ahhoz a sok évszázados honi formációkra, rétegződésekre, mentális beidegződésekre alapozó, úgy 1910 körül tetőző *szerves fejlődéshez*, amelynek végterméke – ha akarjuk, ha nem – mi magunk vagyunk, félig nemes, félig (vagy alig) „polgárisodott” rétegek és egyének laza, szét-esett, kohézióját veszített alakatlan halmaza: önmagu(n)kkal és egymással meghasonlott „úriemberek” („úrhölgyek”).

Mindez egyszersmind a sokat emlegetett „magyar reneszánsz” záloga is. A futballban és a társadalomtörténetben egyaránt.

Ha nem így lesz, marad a múltba nézés és a ködévés: a „régii dicsőség” talmi idézgetése, felelősségáthárítás és bűnbakkeresés: a csökevényes nemzetéválásért, a felemás (befejezetlen) polgárosodásért, az eltiport szabadságharcokért, Trianonért, az 1954. július 4-i berni vereségért s az 1986-os irapatúói vesszőfutásig... és így tovább.

S ez kies honunkban mindaddig tartani fog, amíg a „busquetsek” állítják össze a csapatokat, ők döntenek el, ki és hol játszik („játszhat-e” egyáltalán); mit tehet és mit nem.

Vagyis addig a (történelmi) pillanatig, amíg közös erővel véget nem vetünk a kis (nagy) *magyar kontraszelekcionak*. De ehhez óriási eltökéltség s emberfeletti erőfeszítések sorozata szükséges. Meg a számunkra meglehetősen szűken mért, zavartalan ’hasznos idő’, és nem utolsósorban: jó szerencse! S akkor (de csak akkor) a magyar társadalom és a magyar futball elindulhat fölfelé!